

EEN STADSE BOEREN COMMUNITY MOET JE SAMEN OPKWEKEN

Aldo de Moor

Stadslandbouw is helemaal in. Overal schieten de initiatieven letterlijk als paddenstoelen uit de grond. Bevlogen mensen, gedreven door hun idealen en passie, beginnen hun eigen moestuin. Ze organiseren een happening en veranderen het aanzien van de stad, groenstrook na akker. Maar ze willen meer. Hun projecten zijn geen doel op zich, maar dragen bij aan het bouwen van een betere maatschappij, waarin landbouw en economie op een andere manier zijn georganiseerd. Aan een wereld waar niet langer het meedogenloos najagen van winst, maar juist respect voor medemens en natuur centraal staan. Stadse boeren hebben een sterk gevoel bij een globale beweging te horen. Deze 'sense of community' is een belangrijke noodzakelijke voorwaarde om iets te kunnen bereiken. Hoewel het nodig en belangrijk is om je lid te voelen van een wereldwijde voorhoede, is dat bij lange na echter niet voldoende. Alleen met een lange adem en vereende krachten kunnen ze er komen. Tussen idee en daad ligt dus nog een grote kloof. Het motto is niet voor niets 'think global, act local'. Maar hoe vertaal je die abstracte idealen in concrete actie? Niet individueel, maar met gelijkgestemden? En niet een continent verderop, maar hier in de buurt? Nu wordt het stadslandbouwverhaal lastiger. Hoe krijg je al die groene kikkers in een gezamenlijke kruiwagen? En hoe krijg je die kruiwagen vervolgens waar hij nodig is?

Niemand weet precies wat een community is, maar iedereen heeft er meestal wel een goed gevoel bij. Van denken aan communities word je blij. Ze doen denken aan saamhorigheid, aan zorgen voor elkaar, aan 'samen sterker'. En inderdaad, dit hoort bij de kracht van communities. Maar ze hebben ook een donkerder kant. Denk aan allerlei religieuze sektes die hun leden in een mentaal keurslijf duwen en tegelijk de leden van andere geloofsgemeenschappen het licht in de ogen of zelfs het leven in het lijf niet gunnen.

UITWISSELEN

Het is essentieel dat communities zich niet in afzondering ontwikkelen, maar volwaardig deel zijn van een veel groter maatschappelijk netwerk van personen, netwerken en andere communities. Communities moeten kunnen 'ademen', intensief kunnen uitwisselen met belanghebbenden buiten de community. Natuurlijk mag het eigen gedachtegoed hierbij centraal staan; dat is immers wat de leden van de community verbindt. Maar gezonde communities proberen voortdurend nieuwe verbindingen te leggen met ideeën en mensen van buiten. Het is de enige manier om ervoor te zorgen dat de beweging echt impact krijgt en dus die gedroomde maatschappijverandering werkelijk kan realiseren. Bovendien zorgt zo'n inbedding ervoor dat communities niet het verkeerde, geïsoleerde ideeënpad opgaan.

ONTWIKKELINGSPROCES

Het lijkt logisch dat een community geworteld moet zijn in de maatschappij, maar wat ís een community nu precies? Ook onder 'community professionals' bestaat daarvan geen eenduidige definitie. Een die dichtbij de essentie komt is die van Marc Smith (2002). Hij definieert een community als een set relaties waarin mensen sociaal interacteren voor gemeenschappelijk belang. Kernwoorden zijn dus dat een community bestaat uit een web van relaties die mensen met elkaar hebben en waarin via allerlei interacties gemeenschappelijke doelen gerealiseerd worden (zoals het van de grond krijgen van stadslandbouw in een bepaalde regio). Zo'n community ontstaat niet zomaar, maar gaat door een heel proces van ontwikkeling. Net als een natuurlijk organisme heeft een community een levenscyclus. Via allerlei tussenstadia kan een beginnende community uitgroeien tot een volwassen community, met veel actieve leden wier rollen goed verdeeld zijn, met een rijk palet aan activiteiten en een groot onderling vertrouwen en sociaal kapitaal. Een community kan echter op een gegeven moment ook

over zijn hoogtepunt heen zijn en uiterlijk zelfs afsterven of opgaan in een andere community. Wenger en zijn collega's (2002) hebben een prachtig boek geschreven over de vraag hoe je communities door deze stadia heen kunt 'cultiveren'.

RELATIES EN INTERACTIES

Hoe nu bereikt de community het stadium van volwassenheid? Het is immers geen traditionele organisatie, waarbij het management de lakens uitdeelt en waarvan via meerjarenplannen en budgetten de ontwikkeling kan worden gestuurd. De leden van de community moeten het met zijn allen samen doen. Een noodzakelijke voorwaarde hiervoor is dat community-leden zich bewust worden van wat er in de community gebeurt en waar de kansen liggen voor verdere groei, verbinding en samenwerking. Met andere woorden, de community moet zichtbaar worden en in kaart worden gebracht. Wat betekent dat? Traditioneel worden veel projecten afgerekend op de producten die ze opleveren. Maar in het geval van het stimuleren van de groei en de impact van een community of netwerk is dit een te magere maat. Zeker zo belangrijk, zo niet belangrijker, zijn de relaties en interacties die 'onder de oppervlakte' ontstaan tussen de leden van de community onderling en met hun achterban. Om in landbouwmetaforen te blijven: bij bamboe en andere grassen zijn het niet zozeer de scheuten ('de resultaten'), maar is het juist het dicht vertakte wortelstelsel ('de relaties en interacties') dat ertoe doet voor de toekomstige groei en impact. Om juist deze relaties en interacties te visualiseren heeft de Tilburgse Stadse Boeren community geëxperimenteerd met een online tool, Kumu .

KUMU

De essentie van Kumu is dat je een kaart maakt van 'bolletjes en lijntjes'. De bolletjes representeren de elementen van de community (bijv. activiteiten zoals projecten en de resultaten daarvan), de lijntjes de verbindingen (relaties en interacties) in de community. Bij de bolletjes gaat het bijvoorbeeld om de participanten, activiteiten en resultaten. Bij de lijntjes gaat het om een toenemende mate van impact: alleen geïnformeerd zijn, passief lidmaatschap van de community, actief betrokken zijn bij activiteiten en uiteindelijk meetbaar resultaat hebben. Dankzij de community kaart van bolletjes en lijntjes kun je in één oogopslag zien waar de knooppunten, actie en energie in de community zit . Ook kun je op de kaart allerlei perspectieven zelf definiëren, waarbij Kumu alleen die bolletjes en lijntjes laat zien die je op dat moment interesseren. Zo groeit zowel de som die groter is dan het geheel der delen (de totale kaart), maar is het ook steeds mogelijk om een klein stukje ervan te laten zien wat juist voor een bepaalde partij het meest relevant is (een perspectief).
De eerste resultaten van deze aanpak zijn veelbelovend. De tot nu toe vaak los van elkaar werkende Tilburgse Stadse Boeren zien nu letterlijk hoe ze deel uitmaken van het grotere geheel en waar de kansen liggen voor het inzaaien van nieuwe samenwerkingen. Door de kaarten steeds weer bij te werken en er in bijeenkomsten samen naar te kijken, neemt het collectief bewustzijn van stadse boeren toe over waar ze nu staan en waar ze met elkaar naartoe willen groeien. Samen met de HAS Den Bosch, gaat Kumu nu ook ingezet worden voor de Stadse Boeren communities in Oss, Den Bosch, Eindhoven en Helmond.

VERWEVEN

De Stadse Boeren staan graag met beide benen op de grond. Ze zijn trots op hun mooie projecten, producten en initiatieven, en dragen hun boodschap graag uit aan wie maar wil luisteren. Stadse boeren ploegen echter vaak ook nog te veel in hun eentje door. Om de maatschappij en haar voedselproductie echt anders te organiseren is meer nodig. Niet alleen groenten, fruit en vee moeten groeien. Ook het web van onzichtbare lijntjes tussen de boeren onderling en met iedereen die iets met voedsel heeft - wij allemaal dus - verdient het om steeds dichter te worden geweven. Door met elkaar het uitdijende 'wortelstelsel van de community' op te kweken en daarvan te leren kunnen de idealen van de wereldwijde beweging worden verknoopt met de lokale praktijk van alledag.

